

Spången tar slut vid en grund å. Jag tar av mig skorna, drar upp byxfäl-larna och vadar tvärs över. Sandbanker stiger lodrätt upp ur marken på andra sidan. Det är först från deras krön som man ser havet. Stället är inte speciellt populärt bland surfare, och därför ligger det bara barnfamiljer och åldersstigna tyska turister utspridda över sanden. Kvällssolen håller på att gå ner bakom klippan i strandens södra ände. En stig leder till hällen och dess utsiktspost från vilken man kan iaktta hur ljusklotet sakta växer, förvandlas till glödande orange och färgar vågorna röda tills det slutligen sjunker ner i det svalnande vattnet. Om jag skulle segla rakt mot solned-gången skulle jag nå Nordamerika, men jag nöjer mig med att promenera tillbaka till restaurangen, där vi beställer skaldjur och honungssnaps. Under måltiden berättar F om ett skeppsbrott som skedde i närområdet år 1555. Fartyget sjönk med en dyrbar last som aldrig bärgats – F har upprepade gånger gjort upptäcktsdykningar men aldrig hittat något. Det är svårt att komma åt vraket eftersom det täcks av sand som havsströmmar och vågor flyttar omkring på havsbottnet. Någon gång efter en vinterstorm har till och med all sand från en strand längre norrut sköljts bort. Kvar fanns bara knytnävsstora stenar.

Jag spenderar de sista dagarna av min resa i staden. Hettan här är ännu mer tryckande än vid havet, och vid middagstid kan man inte annat än att söka sig till luftkonditionerade ställen. Jag klättrar upp för de blankslitna stentrapporna till museet beläget på en kulle och går in. Lättnaden är omedelbar. Den svala, skumt belysta byggnaden är nästan tom på besökare, så jag får strosa omkring i korridorerna i egen takt och låta svetten torka.

I museets tredje våning är rummen upptagna av glasvitriner, fyllda med pråligt utsirade ädelmetallföremål. Deras överdådighet förbryllar mig tills jag erinrar mig om var jag befinner mig. Under upptäcktsresornas tid levdes det på mitt nordliga hemmaplan i rökporten, så till och med de större museernas skatter består av lerkoppar och silverslantar. Här var det annorlunda ställt. I och med fastställandet av havsrutterna började man från forsla guld och andra värdeföremål i massvis från kolonierna till Europa. För erövrarfolken var guld inte bara rikedom utan även en symbol för makt, och på basen av museets samling var dess popularitet inom konsten en besatthet.

Bländad av glittret fortsätter jag mitt planlösa vandrande över till målningssavdelningen. På höga väggar hänger tungt inramade tablåer föreställande korpulenta kvinnor stelt svävandes i underliga poser och uniformklädda män som lutar sig mot sina svärd, flankerade av sina hundar. Jag försöker förgäves känna igen bibliska episoder och minnas namn på härskande släkter, men kan helt enkelt inte avgöra vad målningarna betyder. Frustrerad över min egen brist på historiekunskap är jag redan på väg mot utgången när jag ur ögonvrån anar en stirrande blick. På gavelrummets sidovägg finns en målning vars medelålders man verkar snegla på mig, eller kanske lite förbi mig. Det är svårt att säga vartåt de mörka ögonen egentligen tittar, men blängandet är så trovärdigt att jag instinktivt kastar en blick över axeln. Allt bakom mig är helt stilla. Målningens

Ljussättning, en smal strimma, avslöjar inte mer än mannens ansikte, en bit av bakgrundens vägg samt en liten bit skrynklig kragskjorta. På basen av målningen utförande förmodar jag att verket är från den nya tiden, och mycket riktigt är det märkt *Van Dyck*. I samma ögonblick märker jag på väggen intill en liten version av Margarita Teresa med sitt fjärilsprydda hår – jag har hittat ett urval barockmålningar.

Det avskalade porträttet avslöjar inget om mannens identitet, yrke eller sociala status. Däremot lyckas den oerhört realistiska målningstekniken och mannens mångtydiga ansiktsuttryck skapa en akut känsla av flyktighet och närvaro. Det är som om inte minsta lilla ögonblick skulle skilja oss åt. I museets dunkel betraktar vi tyst varann – jag med mina solbrända axlar, han med sin omsorgsfullt vårdade mustasch. Jag kan över luftkonditioneringens svaga surrande nästan höra hur vi andas i takt.

Mannens närvaro, ritat av ljuset, förmedlas rakt framför mina ögon med en sån känsla av realtid och närvaro att det börjar påminna mig om nuets förgänglighet. Jag påminns om hur ljusfläcken bakom mannens axel inte är konstant utan ständigt vandrar enligt en rytm som bestäms av jordklotets obevekliga rotation runt sin egen axel. För hundratals år sedan synliggjorde ljusets rörelse tidens framfart för mannen i målningen, på samma sätt som det denna heta eftermiddag fick mig att tänka på en varm men vindig kväll på strandhyddans terrass, och på en serie otagna fotografier av klipporna från vilka jag kastade stenar i vågorna för bara några dagar sedan.

Jag avbokar mitt returflyg och bestämmer mig för att återvända till F. Trehundra kilometer och några dagar i stadens larm väckte en saknad efter landskapet jag precis lämnat. Är det så att ögats förmåga att anpassa sig till ljus förorsakar en sorts blindhet? Även den mest otroliga utsikt ter sig så gott som vardaglig i samma ögonblick som bilden förflyttar sig från

näthinnan till hjärnans syncentrum. Avståndet fick mig att förstå det unika i den plats jag just besökt och att längta tillbaka.

Rebecca Solnit skriver om den saknad som avstånd frambringar. Hon jämför kompositionen i medeltida målningar med ett barns tidsuppfattning. Målningens motiv är parallellt utströdda över bildytan – saker och händelser är omedelbara, de koexisterar. Det som ögat inte ser finns inte. Tid och avstånd går inte att mäta. I senare tiders målningar blir realistiska dimensioner betydelsefulla. Uppfattningen av tid, rum och avstånd förorsakar en rädsla för förlust – de får en att känna längtan efter det avlägsna, en längtan till horisontens fjärran dis: *The blue of distance comes with time, with the discovery of melancholy, of loss, the texture of longing, of the complexity of the terrain we traverse, and with the years of travel.*

Det är knappast ett sammanträffande att man inom konsten började intressera sig för perspektiv och realistisk avbildning av avstånd vid samma tidpunkt som europeiska fartyg seglade över haven för att erövra okända land. I takt med att skeppens lastrum fylldes med skatter från fjärran land färgades landskapsmålningars flyktpunkt av horisontens blå sken. Guldet som expeditionerna förde med sig tillbaka till hemlandet bevisade att det bakom horisontens dis dolde sig en annan värld – det gav det okända en form.

Jag åker först buss söderut fyra timmar, sedan byter jag till en annan buss och åker västerut. På stationen träffar jag J. Vi har samma väg. Hen är på väg till nästa stad med en vän, min destination är på vägen dit. Vår halvtomma buss slingrar sig fram mellan kullar och stannar samvetsgrannt vid varje bys vägkorsning trots att ingen stiger på. Vi sitter var och en på egen bänkrad och pratar oavbrutet med varann. Jag tror länge att J:s vän också är svensk, men det framkommer att hens modersmål är portugisiska. J och hen kommunicerar dessutom ibland på franska. Vår tillvaro börjar formas

av flertalet språk. Vi lägger inte märke till ordens ursprung eller böjningsformer, utan låter dem studsas fritt mellan bänkraderna i takt med bussens mjuka gungning. Några minuter in i vår bekantskap har vi skapat ett eget impressionistiskt rike som definieras av J:s okontrollerade tonfall, av hans väns porlande humor samt av min iver över känslan av gemenskap. Konturerna har förlorat sin kontrast och bussen dyker in i dimman som stigit från havet. Den sjunkande solen färgar den täta luften ljusgul och genom fönstren syns bara väderkvarna som kantar vägen. Kvarnvingarnas tröga rotation påminner om slowmotion i en film.

Två dagar senare återvänder J än en gång till mig. Eller så åker jag till hen. Jag minns inte längre och det spelar ingen roll, sedan det hände är ljuset varmt och glödande dygnet runt. Det penetrerar allt. Jag tänker tillbaka på hur P en värvinternatt berättade att jag är så klart lysande att hen aldrig någonsin vill träffa mig igen. Sålunda. När jag nu iakttar ljuset som strålar ur J, ljuset som smidigt finner sin väg in till det mörkaste gruvschakts sista grottkammars bakersta vägg, förstår jag hur skrämmande det är när allt plötsligt blir synligt. Blek hud ser död ut i middagssolens hårda ljus. Ett liv i dunkel är på sätt och vis tryggt.

Francis Bacon har någongång väl sagt beträffande Velázquez' målningar att det är möjligt att de spanska kungligheterna aldrig existerat. Tänk om de alla är produkten av konstnärens fantasi! Hela den bräckliga familjen med de grönaktiga ådrorna som anas igenom huden och med de fuktiga rödkantade ögonen. Velázquez med kompanjoner har spenderat kvällar smuttandes på vin ur silverbägare och funderandes på vad som kunde underhålla folket och framförallt dem själva. De bestämmer sig för att skapa en grupp människokadaver vars bleka hud aldrig blivit smekt av solens strålar och som vacklar omkring bland överdådiga kulisser alltmedan deras desperata försök att klamra sig fast vid makten slutar i missfall och dödssjuka barn. De virtuost utförda porträtten visar flotta

människor som poserar än med fjärlar i håret, än på ryggen av en stegrande häst. Den allra kändaste målningen torde vara den i vilken Velázquez målat in sig själv som en del av riket han skapat; som en berättare. Bilderna av Spanjens härskarsläkt är oerhört verklighetstrogn, likt Van Dycks målning i Lissabons konstmuseum. Det suveränt målade ögonblicksljuset får tiden att existera i målningarna och blåser liv i dessa kungliga marionetter. En trovärdig bild fullbordar en bra berättelse.

I motsats till det är fotografiers verklighetstrognad å sin sida given. Ett foto tas nästan undantagslöst för bevismaterial trots att manipulationsmöjligheterna är oräkneliga. Det är lätt att tro på en bild som återupprepar vad det mänskliga ögat ser – till och med så pass lätt att det ibland kan vara svårt att för en betraktare föreslå att bilden kanske visar något annat än vad det vid första anblick ser ut som. Att denna utblick som ritats av ljuset inte är ett konkret spår av något som hänt, utan att det kanske skildrar något helt annat. Något som svävar bortom åsyn i horisontens blå dis.

Jag återvänder till den bekanta stranden. F kör oss med sin jeep till klipporna i den norra slutändan av stranden. Hen tar en tupplur i bilen medan jag och J tittar på vågorna. De färdas längs med solgatan och bryts mot klippblocken under oss. Jag tänker på hur det skeppsbrutna fartygets skatt nere i havsdjupet bokstavligen täckts av avståndets blåa färg. Vatten verkar blått eftersom det främst är blått och violett – färgerna med den kortaste våglängden – som sprids då solljus färdas igenom vatten, medan resten av spektrets färger filtreras bort. Av samma orsak är himlen blå och på grund av detta ter sig också allt som befinner sig fjärran vid horisonten blått. Färgens intensitet stipulerar avståndet mellan betraktare och mål. Desto längre bort eller djupare något befinner sig, desto blåare verkar det. I vatten växer avstånden med accelererad fart – det blåa förstärks och alla

andra färger försvinner redan på några meters djup, medan det på land behövs flera kilometers avstånd. Den i ultramarin draperade skatten på havsbottnet är på sätt och vis mer avlägsen än horisonten, men samtidigt ändå mer tillgänglig. Horisontens blå dis bibehåller evigt sin färgton och sitt avstånd – havsbottnet å sin sida kommer ofrånkomligt emot, förr eller senare.

Vraket under bottensanden är faststelnat på ett visst avstånd i tiden. Fartygets resa mot den evigt retirerande horisonten fick sitt slut i stunden då havet tog det. Dess uppgift att bära människor, djur, gevär, skatter, berättelser, kunskap och makt urvattnades när masterna bröts en stormig natt eller kanske som följd av ett otursamt slag. Om man skulle gräva fram skeppet med skatt ur sanden skulle det förutom blått också motta de andra färgerna och slutligen en form – en tidsbild – då det gradvis skulle stiga upp mot ytan och solljuset.

Därför är det såväl otroligt som också självklart att F så ihålligt försökt hitta vraket i dessa vatten. Gång på gång har hen dykt ner i det stegvis mörknande djupet, full av hopp om att hitta spår av skeppet. Hen har strävat efter att nå bilden av det förflutna, att hitta bevis för att det någonsin varit någon annan på detta samma ställe. Detta ställe som inte kan utmärkas på vågor och vars avtryck uppkomna på sandbottnet gång på gång smultit bort. Försöken att hitta tecken av mänsklig närvaro och att gräva i det evigt volatila havsbottnet har naturligtvis gjort honom utmattad och slutligen är hen tvungen att stiga upp till ytan för att andas. Med sig har hen ändå en näve full av vit sand.